

немає грифів
№ 13

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

03035, м. Київ, 35, вул Митрополита Василя Липківського, 35, тел.: (044) 206-31-00; факс: (044) 206-31-07
E-mail: secr@menr.gov.ua

№ _____

на № _____

**Державна регуляторна служба
України**

Про проект
наказу Мінприроди

Міністерство екології та природних ресурсів надсилає проект наказу Мінприроди «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів» з додатками та просить його погодити у найкоротший строк.

- Додатки: 1. Проект наказу Мінприроди з додатками на 14 арк. в 1 прим.
2. Пояснювальна записка на 3 арк. в 1 прим.
3. Аналіз регуляторного впливу на 9 арк. в 1 прим.
4. Повідомлення про оприлюднення на 1 арк. в 1 прим.

Заступник Міністра

В.Ю. Полуйко

Департамент екомережі та природно-заповідного фонду
Клід Віктор Васильович, 044 206 21 62
Петрович Олеся Зіновіївна, 044 206 21 93, 8-04

МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

НАКАЗ

м. Київ

№ _____

Про затвердження Методики
визначення належності лісових
територій до пралісів, квазіпралісів і
природних лісів

Відповідно до частини шостої статті 39¹ Лісового кодексу України

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Методику визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів, що додається.
2. Департаменту екомережі та природно-заповідного фонду (Клід В.В.) забезпечити подання цього наказу до Міністерства юстиції України на державну реєстрацію в установленому порядку.
3. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.
4. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Міністр

Остап СЕМЕРАК

021381

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту наказу «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Широкомасштабні трансформаційні процеси, спричинені антропогенним тиском, негативно позначилися на біотичному і ландшафтному різноманітті. Тому перед державою постає завдання зберегти природні ділянки, які є осередками збереження біорізноманіття, рідкісних видів флори та фауни. До найбільш цінних природних екосистем України відносяться старовікові ліси природного походження, серед яких виділяють праліси, квазіпраліси та природні ліси.

Збереження старовікових лісів є одним з пріоритетних питань з охорони природи на міжнародному рівні. Так, охорона пралісів є одним з ключових питань Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат. Старовікові букові ліси є основою українсько-словацько-німецького об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», до складу якого у 2017 році Комітет всесвітньої спадщини ЮНЕСКО включив ще 63 ділянки старовікових лісів з 10-ти європейських країн: Албанії, Австрії, Бельгії, Болгарії, Хорватії, Італії, Румунії, Словенії, Іспанії та України (додатково). Таким чином, було сформовано серійний транснаціональний об'єкт «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» як свідчення виняткової еволюції та впливу букових екосистем в Європі після останнього льодовикового періоду.

Розроблення Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів (далі – Методика) передбачено частиною шостою статті 39¹ Лісового кодексу України.

2. Мета і шляхи її досягнення

Проектом наказу передбачено затвердження Методики, що сприятиме організації збереження та охорони старовікових лісів як цінних природних комплексів.

Методика містить опис етапів робіт, за якими вивчаються літературні дані, проводяться натурні обстеження і визначається відповідність ділянки лісу критеріям та індикаторам пралісів, квазіпралісів або природних лісів.

3. Правові аспекти

Предметом правового регулювання проекту наказу є відносини у сфері охорони природи у частині організації робіт з визначення та збереження цінних для охорони природи ділянок старовікових лісів.

На законодавчому рівні відносини регулюються Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат, Лісовим кодексом України, а також іншими нормативно-правовими актами.

Проект наказу підготовлено на виконання:

Лісового кодексу України;

міжнародних зобов'язань, взятих Україною щодо участі у Рамковій конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, Конвенції про охорону біологічного різноманіття, Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі.

Реалізація проекту наказу не потребує внесення змін до чинних чи розроблення нових нормативно-правових актів.

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття наказу не потребує додаткових витрат з державного бюджету України. Роботи з визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів можуть здійснюватись під час проведення базового та безперервного лісовпорядкування, наукових досліджень, підготовки клопотання та наукового обґрунтування необхідності надання території статусу територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Зазначені роботи можуть виконуватися за рахунок заінтересованих органів та організацій у межах виконання статутної діяльності.

5. Позиція заінтересованих органів

Проект наказу потребує погодження з Мінекономрозвитку, Мінфіном, Мінагрополітики, МОН, Держлісагентством, НАН, НААН та реєстрації у Мінюсті.

6. Регіональний аспект

Прийняття наказу та затвердження Методики сприятиме охороні та збереженню цінних природних комплексів і об'єктів, що включають старовікові ліси природного походження, на всій території України.

6⁻¹. Запобігання дискримінації

У проекті наказу відсутні положення, які містять ознаки дискримінації.

7. Запобігання корупції

Проект наказу не містить ризиків учинення корупційних правопорушень і не потребує проведення громадської антикорупційної експертизи.

8. Громадське обговорення

Проект наказу потребує проведення консультацій з громадськістю.

8⁻¹. Розгляд Науковим комітетом Національної ради України з питань розвитку науки і технологій

Проект наказу не потребує розгляду в Науковому комітеті Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

9. Позиція соціальних партнерів

Проект наказу не належить до соціально-трудової сфери, тому не потребує погодження із профспілками.

10. Оцінка регуляторного впливу

Проект наказу не є регуляторним актом.

10¹. Вплив реалізації акта на ринок праці

Проект наказу не має прямого впливу на ринок праці.

11. Прогноз результатів

Прийняття наказу є частиною процесу виконання Лісового кодексу України. Впровадження наказу та організація відповідних заходів сприятиме збереженню цінних лісових ділянок та створенню нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

**Міністр екології та
природних ресурсів України**

Остап СЕМЕРАК

«17» січня 2018 року

ПОВІДОМЛЕННЯ
про оприлюднення проекту наказу Міністерства екології
та природних ресурсів України
«Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до
пралісів, квазіпралісів і природних лісів»

Проект наказу Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів» розроблений з метою вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони лісів шляхом встановлення відповідних критеріїв, індикаторів та методології.

Назва органу виконавчої влади, що розробляв регуляторний акт
Міністерство екології та природних ресурсів України.

Назва структурного підрозділу, що розробляв регуляторний акт,
адреса і телефони

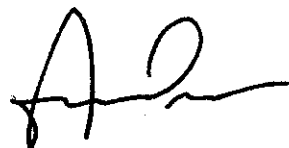
Департамент екомережі та природно-заповідного фонду Міністерства екології та природних ресурсів України, тел. (044) 206-21-62.

Зазначений проект наказу та аналіз регуляторного впливу оприлюднено на офіційному веб-сайті Мінприроди <https://menr.gov.ua>.

Строк прийняття зауважень та пропозицій до зазначеного нормативного акта від фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань становить один місяць з дня оприлюднення.

Зауваження та пропозиції надаються на офіційний веб-сайт або адресу Мінприроди: вул. Митрополита Василя Липківського, 35, Київ, 03035, тел. (044) 206-31-00; (044) 206-31-30, факс: (044) 206-31-07; e-mail: secretar@menr.gov.ua.

Міністр екології та
природних ресурсів України

Остап СЕМЕРАК

«30» січня 2018 р.

АНАЛІЗ РЕГУЛЯТОРНОГО ВПЛИВУ

до проекту наказу «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів»

I. Визначення проблеми

Законом України від 23 травня 2017 року № 2063-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат» Лісовий кодекс України доповнено статтею 39¹ «Охорона та збереження пралісів, квазіпралісів, природних лісів».

Згідно з частиною шостою статті 39¹ Лісового кодексу України визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів, природних лісів здійснюється за спеціальною методикою, яка розробляється і затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Відповідно до Плану організації виконання Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат», схваленого на засіданні Кабінету Міністрів України 13.09.2017 (протокол № 55), Мінприроди отримало доручення забезпечити розроблення нормативно-правових актів, передбачених цим Законом.

Враховуючи зазначене вище, з метою виконання законодавства України та встановлення критеріїв, індикаторів та методології для віднесення лісових територій до пралісів, квазіпралісів або природних лісів розроблено проект наказу Мінприроди «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів» (далі – проект наказу Мінприроди).

Реалізація проекту акта вплине на:

Групи (підгрупи)	Так	Ні
Громадяни	+	
Держава	+	
Суб'єкти господарювання	+	

II. Цілі державного регулювання

Основною метою розробки та прийняття проекту наказу Мінприроди є прийняття нормативно-правового акта відповідно до законодавства України та встановлення критеріїв та основних вимоги щодо порядку визначення

належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів та запровадження заходів зі збереження таких територій.

III. Визначення та оцінка альтернативних способів досягнення цілей

1. Визначення альтернативних способів.

Існує два прийнятних альтернативних способи досягнення цілей державного регулювання.

Вид альтернативи	Опис альтернативи
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	Відсутність чітко встановлених критеріїв, індикаторів та методології віднесення лісових територій до пралісів, квазіпралісів або природних лісів призводить до суб'єктивного підходу щодо виявлення відповідних лісових територій та довільного трактування законодавства заінтересованими сторонами, що не дозволяє ефективно визначати найбільш цінні для збереження ділянки старовікових лісів
Альтернатива 2. Прийняття проекту наказу Мінприроди «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів»	Прийняття нормативно-правового акта дозволить врегулювати питання віднесення лісових територій до пралісів, квазіпралісів або природних лісів, впорядкувати проведення камеральних та польових робіт, встановити відповідні критерії та індикатори, тобто чітко визначати ділянки цінних старовікових лісів та аргументувати необхідність проведення заходів щодо їх збереження

2. Оцінка вибраних альтернативних способів досягнення цілей.

Оцінка впливу на сферу інтересів держави.

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	Вигоди відсутні	Витрати відсутні, але можлива втрата ділянок лісів, що потенційно є пралісами, квазіпралісами або природними лісами та

		національною природною спадщиною України
Альтернатива 2. Прийняття проекту наказу Мінприроди «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів»	Належна реалізація державної політики у сфері охорони природи в частині організації робіт з визначення та збереження цінних ділянок старовікових лісів під час проведення наукових досліджень та лісовпорядних робіт	Витрати відсутні, оскільки роботи з визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів можуть бути здійснені під час планового та безперервного лісовпорядкування. За необхідності можуть виділятися кошти для проведення спеціальних наукових досліджень і залучатися кошти з міжнародних природоохоронних фондів

Оцінка впливу на сферу інтересів громадян.

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	Вигоди відсутні	Витрати відсутні, але можлива втрата ділянок лісів, що потенційно є пралісами, квазіпралісами або природними лісами та національною природною спадщиною України

<p>Альтернатива 2. Прийняття проекту наказу Мінприроди «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів»</p>	<p>Прийняття нормативно-правового акта, який врегулює питання віднесення лісових територій до пралісів, квазіпралісів або природних лісів, дозволить чітко визначати цінні старовікові лісові ділянки та аргументувати необхідність проведення заходів щодо їх збереження відповідно до вимог законодавства, що забезпечить виконання конституційних прав громадян</p>	<p>Витрати відсутні</p>
---	--	-------------------------

Оцінка впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання.

Кількість суб'єктів господарювання, що підпадають під дію регулювання, дорівнює кількості суб'єктів господарювання у сфері лісового господарства та кількості територій та об'єктів природно-заповідного фонду, до складу яких входять ліси природного походження.

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
<p>Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час</p>	<p>Вигоди відсутні</p>	<p>Витрати відсутні, але можлива втрата ділянок лісів, що потенційно є пралісами, квазіпралісами або природними лісами та національною природною спадщиною України</p>
<p>Альтернатива 2. Прийняття проекту наказу Мінприроди «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і</p>	<p>Прийняття нормативно-правового акта, який врегулює питання віднесення лісових територій до пралісів, квазіпралісів або природних лісів, впорядкує</p>	<p>Витрати відсутні, оскільки роботи з визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і</p>

природних лісів»	проведення камеральних та польових робіт, встановить відповідні критерії та індикатори, що дозволить чітко визначати цінні старовікові лісові ділянки та впроваджувати заходи щодо їх збереження	природних лісів можуть бути здійснені під час планового та безперервного лісовпорядкування. За необхідності можуть виділятися кошти для проведення спеціальних наукових досліджень та залучатися кошти з міжнародних природоохоронних фондів
------------------	--	--

IV. Вибір найбільш оптимального альтернативного способу досягнення цілей

Рейтинг результативності (досягнення цілей під час вирішення проблеми)	Бал результативності (за чотирибальною системою оцінки)	Коментарі щодо присвоєння відповідного бала
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	1	Проблема продовжує існувати
Альтернатива 2. Прийняття проекту наказу Мінприроди «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів»	4	Прийняття нормативно-правового акта, який врегулює питання віднесення лісових територій до пралісів, квазіпралісів або природних лісів, впорядкує проведення камеральних та польових робіт, встановить відповідні критерії та індикатори, дозволить чітко визначати цінні старовікові лісові ділянки та аргументувати

			необхідність проведення заходів щодо їх охорони та збереження. Цілі прийняття нормативно-правового акта будуть досягнуті повною мірою
Рейтинг результативності	Вигоди (підсумок)	Витрати (підсумок)	Обґрунтування відповідного місця альтернативи у рейтингу
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	-	Труднощі в організації заходів з охорони та збереження пралісів, квазіпралісів та природних лісів	Не буде врегульоване питання визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів
Альтернатива 2. Прийняття проекту наказу Мінприроди «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів»	Належна реалізація державної політики у сфері охорони природи	-	Зазначена мета досягається шляхом прийняття нормативно-правового акта, який врегулює питання віднесення лісових територій до пралісів, квазіпралісів або природних лісів, впорядкує проведення камеральних та польових робіт, встановить відповідні критерії та індикатори, дозволить чітко визначати цінні старовікові лісові ділянки та аргументувати необхідність

1) провести погодження проекту наказу Мінприроди із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та зареєструвати в Мін'юсті;

2) забезпечити інформування громадськості про вимоги нормативно-правового акта шляхом його оприлюднення в мережі Інтернет – на офіційному веб-сайті Міністерства екології та природних ресурсів України.

VI. Оцінка виконання вимог регуляторного акта залежно від ресурсів, якими розпоряджаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи, які повинні проваджувати або виконувати ці вимоги

Проект наказу врегулює питання віднесення лісових територій до пралісів, квазіпралісів або природних лісів, впорядкує проведення камеральних та польових робіт, встановить відповідні критерії та індикатори, що сприятиме визначенню цінних старовікових лісових ділянок та аргументуванню необхідності проведення заходів щодо їх охорони та збереження.

Реалізація нормативно-правового акта не потребуватиме додаткових матеріальних, фінансових витрат та інших ресурсів органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Грошові витрати суб'єктів господарювання, що виникають у процесі виконання вимог цього регулювання для підготовки висновків про належність конкретної лісової ділянки (виділу) чи її частин до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів, не зміняться, оскільки такі обґрунтовуючі матеріали готуються і на цей час у процесі проведення наукових досліджень, планового чи безперервного лісовпорядкування.

VII. Обґрунтування запропонованого строку дії регуляторного акта

Акт набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

Строк дії нормативно-правового акта не визначено.

VIII. Визначення показників результативності дії регуляторного акта

Виходячи з цілей державного регулювання, для відстеження результативності цього нормативно-правового акта обрані такі показники:

1) кількість підготовлених висновків про належність конкретної лісової ділянки (виділу) чи її частин до пралісів, квазіпралісів і природних лісів;

2) кількість та площа лісових ділянок, віднесених до пралісів, квазіпралісів і природних лісів;

3) кількість та площа пралісових пам'яток природи.

ІХ. Визначення заходів, за допомогою яких здійснюватиметься відстеження результативності регуляторного акта

Базове відстеження результативності зазначеного вище нормативно-правового акта буде здійснюватися Мінприроди та Держлісагентством шляхом збирання інформації від лісогосподарських підприємств, наукових організацій, установ природно-заповідного фонду та її аналізу.

Повторне відстеження планується здійснити через один рік після набрання чинності нормативно-правового акта, в результаті якого відбудеться порівняння показників базового та повторного відстеження. У разі виявлення нерегульованих та проблемних питань шляхом аналізу якісних показників дії цього акта, вказані питання будуть врегульовані шляхом внесення відповідних змін.

Періодичне відстеження здійснюється щорічно, починаючи з дня виконання заходів з повторного відстеження, в тому числі у разі, коли дію акта, прийнятого на визначений строк, було продовжено з метою оцінки ступеня досягнення актом визначених цілей. Установлені кількісні та якісні значення показників результативності акта будуть порівнюватися зі значеннями аналогічних показників, що встановлені під час повторного відстеження.

Відстеження результативності вищезазначеного нормативно-правового акта проводитиметься шляхом розгляду пропозицій та зауважень від суб'єктів господарювання, які надійшли до Мінприроди.

**Міністр екології та природних
ресурсів України**

Остап СЕМЕРАК

«30» січня 2018 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства екології та
природних ресурсів України
від _____ № _____

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОСТІ ЛІСОВИХ ТЕРИТОРІЙ ДО ПРАЛІСІВ, КВАЗІПРАЛІСІВ І ПРИРОДНИХ ЛІСІВ

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Ця Методика розроблена відповідно до Лісового кодексу України.

2. У цій Методиці терміни вживаються у такому значенні:

аборигенний вид (автохтонний) – вид, підвид або таксон нижчого рівня, який трапляється в межах свого природного ареалу (минулого або сучасного);

антропогенне втручання (антропогенні зміни) – зміни, що відбуваються в природі в результаті господарської діяльності людини. Цей вплив може впливати на структурні компоненти та функціональні параметри екосистем – ґрунт, рівень ґрунтових вод, тварині та рослинні угруповання, тощо;

вид – сукупність близькоспоріднених організмів, що характеризуються певними, тільки їм властивими, морфо-фізіологічними і еколого-географічними особливостями та поширюються в межах певної області (території чи акваторії), яку називають ареалом виду;

деревостан (лісостан) – сукупність дерев у тому чи іншому лісі (лісовому насадженні);

корінний деревостан – деревостан, що формується в природних умовах і характеризується переважаючою породою, яка відповідає даним лісорослинним умовам;

лісова підстилка – мертвий надґрунтовий шар, що утворюється у лісі з рослинного опаду і відпаду;

лісорослинні умови – комплекс гідрологічних та ґрунтових чинників, які визначають умови росту і розвитку лісу;

тип лісорослинних умов – основна класифікаційна одиниця лісової типології стосовно однорідних за ґрунтово-гідрологічними умовами земель, вкритих лісовою рослинністю або призначених для вирощування лісу;

мертва деревина – відмерлі частини дерев та мертві дерева, які знаходяться на різних стадіях розкладу. Розрізняють чотири стадії розкладу мертвої деревини, що включають етапи руйнування її структури внаслідок біотичних чи абіотичних впливів;

недеревинні лісові продукти – види продукції, які заготовлюють під час проведення побічного лісокористування;

підріст – молоде покоління деревних рослин, що росте під наметом лісу або на зрубках, яке здатне вийти у перший ярус насадження, замінивши старий материнський деревостан;

стадії розвитку деревостану – етапи розвитку деревостану, які включають стадії: молодняка, жердняка, середньовікового деревостану, пристигаючого та стиглого деревостану;

тип лісу – лісівнича класифікаційна категорія, яку характеризують певний тип лісорослинних умов та породний склад деревостану, що визначає розвиток і видовий склад рослинних та тваринних угруповань;

фізіологічна вікова межа (старий генеративний стан) дерев – фізіологічний стан дерев, що проявляється через поступову втрату важливих функцій організму, зокрема здатності до розмноження та регенерації, а також процеси руйнування (втрату частин крони, стовбура), що призводить до всихання та вмирання дерев.

Інші терміни та поняття вживаються у значеннях, наведених в Лісовому кодексі України та Конвенції про охорону біологічного різноманіття.

3. Ця Методика встановлює критерії, подані в додатку 1, та основні вимоги щодо порядку визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів та застосовується для запровадження заходів зі збереження таких територій.

II. ПОРЯДОК ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПРАЛІСІВ, КВАЗІПРАЛІСІВ І ПРИРОДНИХ ЛІСІВ

1. Роботи щодо визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів виконують у три етапи: камеральні роботи, польові дослідження, завершальний (аналітичний) етап.

2. На камеральному етапі підбирають лісові ділянки, які потенційно відповідають критеріям пралісів, квазі-пралісів або природних лісів і підлягають подальшому обстеженню в натурі, на основі даних матеріалів лісовпорядкування; результатів аналізу наукової чи відомчої літератури, фондових матеріалів наукових установ, управлінських, архівних та інших матеріалів; інформації, отриманої від працівників лісового господарства, громадськості, місцевих мешканців тощо.

1) Потенційні ділянки підбирають за такими показниками:

а) група віку або вік деревостану: відбирають стиглі та перестійні корінні деревостани із урахуванням віку стиглості окремих порід та всі деревостани старші за 120 років на час обстеження;

б) склад: деревостан формують виключно аборигенні види, у складі деревостану не може бути чужорідних видів;

в) походження: відсутність інформації про створення на цій ділянці лісових культур;

г) антропогенний вплив: відсутність задокументованої інформації щодо рубок та заготівлі деревинної продукції, промислової (масової) заготівлі недеревинних лісових продуктів, заготівлі лісової підстилки чи випасу худоби на цій ділянці;

д) площа: під час аналізу лісотаксаційних даних відбирають всі ділянки незалежно від площі з подальшим аналізом їх просторового розміщення. Перевірці в натурі підлягають ділянки або групи ділянок, які територіально утворюють один масив (кластер) сумарною площею не менше 20 га та оточені природними межами ділянки байрачних, приуслових, заплавних лісів або ділянки з деревостанами за участі реліктових (сосна кедрова європейська, сосна звичайна автохтонна, модрина автохтонна, тис ягідний тощо) та ендемічних видів дерев за умови, що їх сумарна площа становить не менше 4 га;

е) форма: відстань між будь-якими двома протилежними межами через середину ділянки (масиву) повинна бути не менше 200 м. Це правило не діє для оточених природними межами ділянок (масивів) байрачних, приуслових і заплавних лісів або за участі реліктових та ендемічних деревних видів.

2) Результатом камеральних робіт є список лісових ділянок, що потенційно можуть відповідати критеріям пралісів, квазіпралісів або природних лісів та частково заповнений бланк ідентифікації (перші 13 граф бланку), який продовжують заповнювати під час польових досліджень (додаток 2). Інформація, внесена до бланку ідентифікації за результатами камеральних робіт, перевіряється і уточнюється під час польових досліджень (графи 8-13). Скорочення назв деревних порід, формула породного складу, індекси та шифри типу лісу пишуться відповідно до зразків, представлених у додатках 3, 4, 5.

3. Польові дослідження проводять для перевірки відповідності внесених до списку ділянок потенційних пралісів, квазіпралісів або природних лісів критеріям 1 і 2, вказаним у додатку 1.

1) Кожну лісову ділянку обстежують візуально на пунктах таксації, які закладають для репрезентативного охоплення всієї площі ділянки (не менше однієї на 3 га або на виділ). При цьому продовжують заповнювати бланк ідентифікації (додаток 2). Якщо частина обстеженої лісової ділянки не відповідає хоча б одному із критеріїв, то її площа може зменшуватися на цю частину.

2) На кожному пункті таксації:

а) оцінюють породний склад і перевіряють його відповідність типу лісу. Якщо виявлено істотну різницю між фактичним складом деревостану і даними

лісовпорядкуванням, то у бланк ідентифікації записують реальний породний склад деревостану (графа 8). Якщо деревостан утворений аборигенними породами, що відповідають типу лісу, а інші місцеві види представлені в кількості до 5% за запасом деревини, то ділянка може бути зарахована до пралісів. Якщо у складі деревостану аборигенні породи, які не відповідають типу лісу, присутні в більшій кількості (до 20%), то ділянку може бути зараховано до квазіпралісів або до природних лісів;

б) перевіряють можливість класифікації цього деревостану як лісових культур. Якщо у межах виділу наявні не менше двох паралельних рядів дерев однієї породи (у кожному з них не менше 10 дерев) – походження деревостанів визначається як «лісові культури», що позначають відповідним записом у бланку ідентифікації (графа 14), виділ не може бути зарахований до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів;

в) перевіряють наявність дерев основного ярусу, які за лісорослинних умов цієї конкретної лісової ділянки досягли вікової фізіологічної межі (старого генеративного стану) і мають виняткові (максимальні) розміри та ознаки вікового відмирання: відсутність або втрата природного забарвлення всього фотосинтезуючого апарату в кроні дерева, наявність декількох сухих гілок першого порядку, наявність плодкових тіл дереворуйнівних грибів на стовбурі, відсутність кори на всьому периметру стовбура, наявність порожнин з об'ємом більше 75% приземної (окоренкової) частини стовбура. Оцінюють кількість і розташування дерев, що досягли вікової фізіологічної межі: якщо таких дерев з одного місця таксації видно більше, ніж 2 шт. і вони більш-менш рівномірно присутні на всій території виділу – ділянка може бути зарахована до пралісів, а якщо їх 2 і менше, або вони скупчені в окремих місцях - ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або до природних лісів. У бланку ідентифікації (графа 15) зазначають кількість таких дерев для всіх точок таксації на цьому виділі;

г) оцінюють наявність мертвої деревини (валежу та сухостою, мертвих старих дерев великих розмірів) різних стадій розкладу на всій території ділянки. Оцінюють її запас в $\text{м}^3/\text{га}$ та кількість наявних стадій розкладу, фактичні значення записують у бланк ідентифікації (графи 16 і 17 відповідно). За наявності мертвої деревини всіх стадій розкладу на всій території виділу ділянка може бути зарахована до пралісів. Якщо виявлені лише окремі скупчення мертвої деревини або наявні не всі стадії розкладу, то ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або до природних лісів. Мертву деревину класифікують за 4-ма стадіями (класами) розкладу: перша – свіжа або ще не розкладена деревина (ніж за слабого натискання леза вздовж волокон деревини проникає лише через кору); друга – початкового розкладу (ніж за натискання леза вздовж волокон деревини проникає через кору і вглиб на декілька сантиметрів у деревину); третя – інтенсивного розкладу (ніж за слабого натискання леза вздовж волокон деревини проникає через кору й в деревину на всю довжину леза); четверта – повного розкладу (ніж за слабого

натискання леза проникає в деревину на всю довжину леза і вздовж, і впоперек волокон);

д) оцінюють вертикальну і горизонтальну структуру деревостану та вносять кількість ярусів у бланк ідентифікації (графа 11). Якщо це деревостан складної структури (3 і більше ярусів), який включає всі стадії розвитку пралісу з високим різноманіттям вікових груп і розмірів дерев, то ділянка може бути зарахована до пралісів. Якщо це деревостан не такої складної структури (1-2 яруси), який включає не всі стадії розвитку пралісу (деякі стадії можуть бути присутні лише невеликими фрагментами), але з характерним для даного типу лісу різноманіттям вікових груп і розмірів дерев, то ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або природних лісів. При цьому підріст враховується як окремий ярус. Для чагарникових порід кількість ярусів не впливає на класифікацію деревостану – навіть за наявності лише 1 ярусу лісову ділянку може бути віднесено до пралісів. Якщо виявлено істотну різницю між реальною кількістю ярусів та даними лісовпорядкування, то у форму для ідентифікації записують реальну кількість ярусів;

е) оцінюють рівень природного поновлення та заносять у бланк ідентифікації кількість підросту в тисячах штук на гектар (графа 18). Якщо природне поновлення є достатнім для формування корінного деревостану, то ділянка може належати до пралісів чи до квазіпралісів, а якщо недостатнім – ділянку може бути зараховано до природних лісів;

є) оцінюють наявність лісогосподарської інфраструктури чи її решток – доріг, волоків, кляуз для лісосплаву чи гребель для розведення риби, тросів для трелювання, естакад для навантаження лісовозів, печей для випалювання вугілля тощо. Якщо немає таких видимих слідів експлуатації лісів, то ділянка може бути зарахована до пралісів, а у бланку ідентифікації (графа 19) її вплив позначають як «відсутній». Якщо є старі лісові дороги або їх рештки, проте немає видимих слідів недавнього руху лісовозів чи іншої лісоексплуатаційної техніки, та відсутня інша сучасна лісоексплуатаційна інфраструктура, то її вплив позначають як «незначний» і ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або до природних лісів. В усіх інших випадках у графі 19 бланку ідентифікації вказують вплив як «значний», і ділянка не може бути зарахована до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів;

ж) оцінюють наявність слідів рубок та заносять у бланк ідентифікації (графа 20) середню для конкретного виділу кількість видимих з одного місця таксації пнів і пошкоджених дерев (обрубані скелетні гілки, обдерта кора, видовбані порожнини більше товщини кори). Якщо немає таких пнів чи інших ознак лісозаготівлі, яка впливає на розвиток лісу, і відсутності документально підтверджених рубок та заготівлі деревини у минулому, то ділянка може бути зарахована до пралісів. Якщо присутні поодинокі видимі сліди рубок (видалення/часткове пошкодження не більше 5 дерев основного ярусу на 1 га), то ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або природних лісів;

з) оцінюють наявність слідів заготівлі недеревинних лісових продуктів та вносять відповідну інформацію в бланк ідентифікації (графа 21). У пралісах,

квазіпралісах та природних лісах сліди промислової (масової) заготівлі недеревинних лісових продуктів мають бути відсутні або допускаються лише окремі видимі сліди непромислового збирання недеревинних лісових продуктів (незначна кількість пошкоджених грибів, зірваних чи розтоптаних дикорослих ягід та плодів, обірваних частин лікарських трав тощо), які не впливають на розвиток лісу. Вплив такого користування вказують у графі 21 відповідно як «відсутній» чи «незначний». У випадках виявлення слідів масової заготівлі недеревинних лісових продуктів (їстівних грибів, дикорослих плодів і ягід, лікарських трав тощо) вплив користування вказують як «значний», і ця ділянка не може бути зарахована до пралісів, квазіпралісів та природних лісів;

і) перевіряють стан лісової підстилки та вносять відповідну інформацію до бланку ідентифікації (графа 22). Якщо антропогенним впливом на підстилку можна знехтувати (допускається наявність деяких слідів пішохідного руху), то ділянка може бути зарахована до пралісів. При цьому можуть бути зараховані до квазіпралісів чи природних лісів ділянки, на яких виявлене незначне порушення підстилки, пов'язане з фактами рубок, на/поблизу пішохідних стежок, пов'язане з рекреаційним навантаженням, та пов'язане зі слідами пішохідного чи транспортного руху в минулому. Ділянки на яких виявлене значне порушення лісової підстилки (згрібання або заготівля підстилки) не можуть бути зараховані до пралісів, квазіпралісів та природних лісів;

к) оцінюють наявність слідів випасання худоби та вносять оцінку пасквального впливу у бланк ідентифікації (графа 23). Ділянку може бути зараховано до пралісів у разі відсутності документально зафіксованих випадків випасання худоби та видимих слідів випасання або прогону худоби. Якщо виявлено незначні сліди проходу та випасання худоби під час прогону на/з пасовища, то ділянку може бути зараховано до квазіпралісів або до природних лісів. У випадках, коли випасання худоби впливає на розвиток лісу, вплив випасання худоби вказують як «значний» і цю ділянку не може бути зараховано до пралісів, квазіпралісів та природних лісів;

л) оцінюють наявність слідів і ступінь впливу рекреації та вносять відповідну інформацію у бланк ідентифікації (графа 24 бланку). Якщо вплив відсутній або виявлено окремі сліди регульованого рекреаційного навантаження (піший науковий туризм, позначення меж стежок, закладено пробні площі чи дослідні об'єкти) – ділянку може бути зараховано до пралісів. Коли є видимі сліди рекреаційних і туристичних заходів з незначним впливом на лісові екосистеми (наприклад, піший туризм або скелелазіння) у визначених місцях (1 стежка чи об'єкт на пункт таксації) – ділянку може бути зараховано до квазіпралісів або природних лісів. У випадках виявлення значного впливу рекреаційного навантаження, ділянку не може бути зараховано до пралісів, квазіпралісів та природних лісів.

3) Кожна точка таксації фіксується за допомогою приладів геопозиціонування. На кожній точці таксації проводиться фотофіксація деревостану з геоприв'язкою. Це має бути 1-2 знімки поперек схилу, а на рівнині – перпендикулярно до напрямку освітлення.

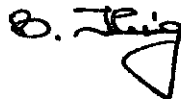
4) Кінцевим результатом польових досліджень ідентифікації пралісів, квазіпралісів та природних лісів є заповнений бланк ідентифікації та попередній висновок (графа 25) щодо відповідності лісової ділянки критеріям пралісів, квазіпралісів або природних лісів.

4. Завершальним етапом ідентифікації пралісів, квазіпралісів та природних лісів є підсумковий аналіз камеральних і польових даних. У випадку необхідності камеральні та польові роботи можуть бути проведені повторно. Такий аналіз здійснюють для масиву загалом, який може складатися як з однієї лісової ділянки (виділу), так і з групи ділянок чи їх частин, що формують один кластер (масив). При цьому на картографічних матеріалах окреслюють території пралісів, квазіпралісів і природних лісів, за потреби здійснюючи поділ чи об'єднання лісових ділянок. Такий аналіз проводиться не пізніше одного тижня після завершення польових робіт у відповідному підрозділі (лісництві, відділенні тощо).

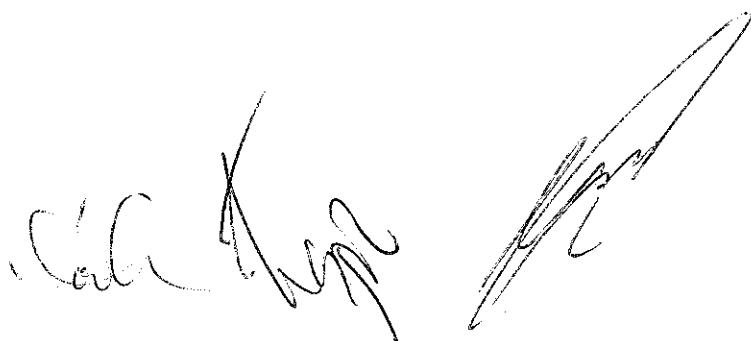
5. За результатами підсумкового аналізу роблять висновок про належність конкретної лісової ділянки (виділу) чи її частин до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів, та формують відповідну базу даних.

6. Висновок про належність конкретної лісової ділянки (виділу) чи її частин до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів є підставою для зарахування території лісової ділянки (виділу) чи її частин до категорії лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, виділення особливо захисних лісових ділянок та надання статусу пралісової пам'ятки природи і встановлення охоронних зон відповідно до законодавства.

**Директор Департаменту екомережі
та природно-заповідного фонду**

В.В. Клід

Додаток 1
до Методики визначення
належності лісових територій до
пралісів, квазіпралісів і
природних лісів
(пункт 3 розділу I)

Критерії визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів, та природних лісів

№ з/п	Критерій та індикатори	Праліси	Квазіпраліси	Природні ліси
1	Критерій	Походження та склад деревостанів		
	Назва індикатора	Опис індикатора		
1.1	Видовий склад	Ліси утворені аборигенними (автохтонними) видами дерев та кущів, що відповідають типу лісу	Ліси, утворені аборигенними (автохтонними) видами дерев та кущів, що відповідають типу лісу	Ліси, утворені аборигенними (автохтонними) видами дерев та кущів, що відповідають типу лісу
1.2	Походження	Природне	Природне	Природне
1.3	Структура	Циклічні екосистеми з комплексними структурами, які включають всі стадії малих циклів розвитку (деякі фази можуть бути присутні лише на невеликих площах) у мозаїчній (горизонтальній) структурі, з вертикальною ярусністю, що відповідають типу лісу. Різноманіття вікових груп дерев підтверджується біометричними	Циклічні екосистеми з комплексними структурами, які включають всі стадії малих циклів розвитку (деякі фази можуть бути присутні лише на невеликих площах) у мозаїчній (горизонтальній) структурі, з вертикальною ярусністю, що відповідають типу лісу. Різноманіття вікових груп дерев підтверджується	Деревостани складної горизонтальної, вертикальної та вікової структури, які включають послідовні стадії розвитку

	характеристиками	біометричними характеристиками	
	Наявність на всій території ділянки дерев основного ярусу, які досягли вікової фізіологічної межі і мають виняткові (максимальні) діаметри для даної ділянки та ознаки вікового відмирання	Наявність на ділянці окремих дерев основного ярусу, які досягли вікової фізіологічної межі і мають виняткові (максимальні) діаметри для даної ділянки та ознаки вікового відмирання	Наявність на ділянці окремих дерев основного ярусу, які досягли вікової фізіологічної межі і мають виняткові (максимальні) діаметри для даної ділянки та ознаки вікового відмирання
1.4	Мертва деревина Наявність мертвої деревини (лежачої та сухостою) на всіх стадіях розкладу та на всій території ділянки	Наявність мертвої деревини (лежачої та сухостою) переважно всіх стадій розкладу та на всій території ділянки	Наявність мертвої деревини деяких стадій розкладу
2	Критерій	Антропогенний вплив	
	Індикатори	Ознаки	
2.1	Інфраструктура: Відсутність задокументованої інформації щодо лісоексплуатаційної інфраструктури та господарської діяльності у минулому та їх видимих слідів. Відсутність слідів руху лісової техніки. Допускається наявність деяких слідів пішого руху (1 стежка до 1 м завширшки)	Відсутність задокументованої інформації щодо лісоексплуатаційної інфраструктури та господарської діяльності у минулому та їх видимих слідів. Допускаються деякі сліди старих лісових доріг та пішого руху (стежки до 1 м завширшки)	Допускається наявність слідів лісоексплуатаційної інфраструктури та господарської діяльності у минулому, пішого та транспортного руху
2.2	Рубки Відсутність задокументованої інформації щодо рубок та заготівлі деревинної продукції у	Відсутність задокументованої інформації щодо рубок та заготівлі деревинної продукції	Відсутність задокументованої інформації щодо рубок та заготівлі деревинної продукції

		минулому, а також видимих слідів лісозаготівлі, що вплинула на розвиток лісу	у минулому. Допускається видалення/часткове пошкодження не більше 5 дерев основного ярусу на 1 га	у минулому. Допускається видалення/часткове пошкодження не більше 5 дерев основного ярусу на 1 га
2.3	Недеревинні лісові продукти	Відсутність задокументованої інформації та видимих слідів промислової (масової) заготівлі недеревинних лісових продуктів. Допускається недеревинних лісових продуктів. Допускається можливість непромислового збирання недеревинних лісових продуктів без видимих слідів заготівлі	Відсутність задокументованої інформації та видимих слідів промислової (масової) заготівлі недеревинних лісових продуктів. Допускається можливість непромислового збирання недеревинних лісових продуктів без видимих слідів заготівлі	Відсутність задокументованої інформації та видимих слідів промислової (масової) заготівлі недеревинних лісових продуктів. Допускається можливість непромислового збирання недеревинних лісових продуктів без видимих слідів заготівлі
2.4	Лісова підстилка	Відсутність задокументованої інформації щодо випадків заготівлі лісової підстилки та їх видимих слідів	Відсутність задокументованої інформації щодо випадків заготівлі та їх видимих слідів	Відсутність задокументованої інформації щодо випадків заготівлі та їх видимих слідів
2.5	Випасання худоби	Відсутність задокументованої інформації щодо випасу худоби та його видимих слідів	Відсутність задокументованої інформації щодо випасу худоби. Допускається сезонний прохід свійських тварин (отар овець, черід корів тощо)	Відсутність задокументованої інформації щодо випасу худоби. Допускається нечастий протягом сезону прохід свійських тварин (отар овець, черід корів та ін.), які прямують до або з пасовища
2.6	Рекреаційне навантаження	Відсутність рекреаційної інфраструктури та ознак впливу рекреаційного навантаження	Відсутність ознак впливу рекреаційного навантаження. Допускається наявність стежок до 1 м завширшки, які	Відсутність ознак впливу рекреаційного навантаження. Допускається наявність стежок

			використовуються для рекреації та туризму і несуть мінімальне рекреаційне навантаження	до 1 м завширшки, які використовуються для рекреації та туризму і несуть мінімальне рекреаційне навантаження
3	Критерій	Площа й форма		
	Індикатори	Ознаки		
3.1	Мінімальна площа лісу	20 га	20 га	20 га Ділянки байрачних, прируслових, заплавних природних лісів, оточені природними межами, або лісів за участі реліктових та ендемічних деревних видів, можуть бути меншими (але не менші за 4 га)
3.2	Форма лісової ділянки	Відстань між будь-якими двома протилежними межами через середину ділянки (масиву) повинна бути не менше 200 м	Відстань між будь-якими двома протилежними межами через середину ділянки (масиву) повинна бути не менше 200 м	Відстань між будь-якими двома протилежними межами через середину ділянки (масиву) повинна становити не менше 200 м. Для оточених природними межами ділянок (масивів) байрачних, прируслових і заплавних лісів або за участі реліктових та ендемічних деревних видів відстань між будь-якими двома

				протилежними межами через середину ділянки (масиву) повинна становити не менше 40 м
--	--	--	--	--

Додаток 2
до Методики визначення
належності лісових територій до
пралісів, квазіпралісів і
природних лісів

Бланк ідентифікації

Область		Підприємство										Дата					Виконавець																																
1	Підрозділ (місництво, відділення тощо)	2	Квартал	3	Виділ	4	Підвиділ	5	Площа, га	6	Вік, років	7	Група віку	8	Склад порід	9	Головна порода	10	Шифр типу лісу	11	Ярус, кількість	12	Відносна повнота	13	Клас бонітету (Ic, Ib, Ia, I, II, III, IV, V, Va)	14	Походження (природне/лісові культури)	15	Старі дерева макс. Д, шт.	16	Мертва деревина, м ³ /га	17	Кількість стадій розкладу, шт.	18	Підріст, тис. шт./га	19	Інфраструктура (вплив відсутній / незначний / значний)	20	Слиди рубок (к-ть пнів і пошк. дерев), шт.	21	Побічне кориснування (вплив незначний / значний)	22	Підстилка (непорушена/порушена/значно порушена)	23	Витас (вплив відсутній / значний / незначний)	24	Рекреація (вплив відсутній / значний / природний, господарський, висновок: праліс, квазіпраліс, природний, господарський)	25	

МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА
ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

(/)

Головна (/) / Оголошення (/timeline/Ogoloshennya.html) / 31 Січня 2018, 17:47

Повідомлення про оприлюднення проекту наказу Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів»

31 Січня 2018, 17:47

Оголошення, Регуляторна діяльність, Природно-заповідний фонд

[Повідомлення про оприлюднення проекту наказу
Міністерства екології та природних ресурсів України
«Про затвердження Методики визначення належності
лісових територій до пралісів, квазіпралісів і
природних лісів».doc \(34 Кб\)
\(/files/docs/Proekt/31012018/5/
ПОВІДОМЛЕННЯ про оприлюднення%20Методика
%20визначення%20пралісів+.doc\)](#)

Аналіз регуляторного впливу.doc (102 Кб)
(/files/docs/Proekt/31012018/5/Регуляторний%20вплив
%20Методика%20визначення%20пралісів+.doc)

Пояснювальна записка.docx (22 Кб)
(/files/docs/Proekt/31012018/5/Методика
%20визначення%20пралісів%20ПОЯСНЮВАЛЬНА
%20ЗАПИСКА.docx)